

RIJK CD-PROJECT OVER DE MUZIEK ROND LUTHER

HET GAAT NIET GOED: EEN ECONOMISCH MOERAS DREIGT EN HEBBEN WE BINNENKORT NOG WEL ENERGIE OP AARDE? DE BRAVE BURGER SOMBERT MEE EN DAN VERSCHIJNT, TEGEN ALLE STROMEN VAN WINST EN VERLIES IN, EEN SCHITTERENDE, IN BOEKVORM GESTOKEN ACHTDELIGE CD-BOX MET RUIMHARTIGE DOCUMENTATIE OVER MUZIEK DIE KERKHERVORMER MARTIN LUTHER BIJ VOOR- EN TEGENSTANDERS HEEFT LOSGEMAAKT.

Verantwoordelijk voor deze oase is het Belgische label Ricercar, dat voor dit project de leiding gaf aan de wat speels maar helder formulerende musicoloog Jérôme Lejeune. Met verlichting van fraai beeldmateriaal wordt de lezer gevoerd langs Luthers machtige stellingname tegen het rooms-katholicisme, hoe de hervorming oversloeg naar Frankrijk, Engeland en de Nederlanden, en hoe Rome op zijn beurt de oude waarden trachtte te waarborgen. Het draait natuurlijk om de muziek en nergens wordt gepreikt over de Heiland die uit liefde de kruisdood stierf. Desondanks: de historische context kan het beluisteren van muziek verdiepen en dat heeft Ricercar helemaal begrepen!

Met zijn 95 stellingen ergerde Luther zich in 1517 openlijk aan de mores van de katholieke kerk. De aflaat, maar ook Maria moest het ontgelden. Duits werd de preektaal maar Luther behield het Latijn voor de liturgie. Het christelijke geloof op een eerlijke manier verkondigen was zijn missie, en daarbij hoorden ferme kerkgezangen waarvan de meerstemmige zetting niet te complex moest zijn. We horen hoe componisten als Lechner, Walther en Luther zelf deze beginselen in muziek omzetten. Dat ambitieus talent toch zijn gang ging, bewees de Deen Mogens Pederson, die bij wijlen niet onderdoet voor Luthers idool Josquin.

De hervorming in Frankrijk werd getekend door de Bartholomeusnacht in 1572, toen vooral in Parijs duizenden protestanten het leven lieten. De spirituele voorman was Johannes Calvijn, die

strikter was dan Luther. Het Latijn verdween geheel en verder dan psalmen zingen moest het niet gaan. Calvijn liet alle honderdvijftig psalmen op rijm vertalen en er melodieën voor componeren.

Hoe fraai ze ook zijn, gelukkig gingen componisten als L'Escotart, Goudimel en Le Jeune er ook meerstemmig mee aan de slag.

Hendrik VIII kreeg het vanwege de ontbinding van zijn huwelijk met Catherina van Aragon aan de stok met de paus en benoemde zichzelf in 1534 tot hoofd van de anglicaanse kerk. De motivatie lag dus wat anders maar reformatie was het, en met een zelf ook componerende kerkvorst zat het met de muziek wel goed. Ook in Engelse kerken werd de slag naar de volkstaal gemaakt, maar met name Tallis en Byrd verloochenden hun katholieke sympathieën niet en konden vanwege hun enorme status toch missen en Latijnse motetten nalaten.

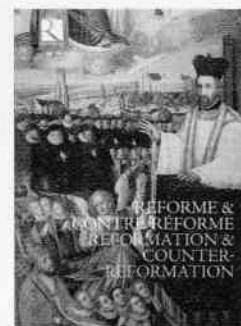
Een calvinistisch volkje heten we te zijn en de reformatie ging zeker niet aan de Nederlanden voorbij. De toenmalige republiek lag dicht bij de bron en boven de Moerdijk was het snel raak. Jan Pieterszoon Sweelinck is in dit verband natuurlijk de muzikale koning. De organist van de Oude Kerk in de hoofdstad voorzag Calvijns psalmen van fraaie en soms zeer ambitieuze zettingen. Maar luister ook naar dat ene fragment van Jacob van Eyck, de blinde beiaardier uit Utrecht. Wat goede oren en een blokfluitist kunnen doen!

En dan zijn we nog maar bij de derde cd. De hoorn des overvloeds vervolgt met de contrareformatie, die officieel in 1563 van start ging na het Concilie van Trente. Het katholieke tegenoffensief was niet minder

RICERCAR PLAATST MUZIEK IN HAAR HISTORISCHE CONTEXT

fel dan Luthers succesvolle geloofsalternatief, en componisten als Allegri, Palestrina en Lassus gaven ruimschoots muzikale invulling aan de roomse kruistocht. In onze tijd, waarin kerken worden gesloten vanwege gebrek aan religieuze belangstelling, is de reformatie en wat zij teweegbracht een vage historische notie. Met een zo fraai overzicht in woord en uitsluitend uitstekende opnamen, die Ricercar ook bij toplabels als Gimell en Harmonia Mundi haalde, gaat er alsnog een wereld voor u open. Geloof u mij maar!

DOOR ARJAN VAN DIJK

REFORMATION & COUNTER-REFORMATION
8 cd's en een kleurrijk boek met meer dan
200 pagina's inclusief Nederlandse tekst
RIC 101